

29. *Бороздина Л. В.* Особенности самооценки в позднем возрасте / Л. В. Бороздина, О. И. Молчанова // Вестник Московского университета Серия 14. Психология. – 1999. – № 1. – С. 20–30.
30. *Глуханюк Н. С.* Поздний возраст и стратегии его освоения / Н. С. Глуханюк, Т. Б. Гершкович – М. : Моск. психосоц. ин-т, 2003. – 112 с.
31. *Смелзер Н.* Социология : пер. с англ. / Н. Смелзер. – М. : Феникс, 1998. – 668 с.
32. *Сахно Е. Г.* Геронтократия и геронтофобия / Е. Г. Сахно // Философия старости: геронтософия : сб. материалов конф. – СПб. : Санкт-Петерб. филос. об-во, 2002. – Вып. 24. – 115 с. – (Серия “Symposium”).
33. *Козырьков В.П.* Пожилой человек как социокультурный тип / В. П. Козырьков // Психология старости и старения : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / О. В. Краснова, А. Г. Лидерс. – М. : Академия, 2002. – С. 73–76.
34. *Шилова Л. С.* Факторы социальной адаптации пожилых в условиях реформ / Л. С. Шилова // Психология зрелости и старения. – 1998. – № 3. – С. 60–74.

© Новікова Ж. М.

СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ “ОСОБИСТІТЬ” І “СУБ’ЄКТ ДІЯЛЬНОСТІ”

В. С. Савельєва, м. Краматорськ

Проведено теоретичний аналіз співвідношення категорій “особистість” і “суб’єкт”, визначено характер взаємозв’язку між особистістю і суб’єктом діяльності. Виокремлено чотири напрями розроблення і застосування категорії “суб’єкт”. Зроблено висновок: відмінність між особистістю і суб’єктом полягає в тому, що суб’єкт відносин сприймається як єдине активне ціле, натомість особистість – як складна, багаторівнева система, структура якої формується ієрархією мотивів і дій; отож ми ставимося до людини як до одного і того ж суб’єкта, а реально маємо справу з різними субособистостями; звідси нетотожність цих понять.

Ключові слова: особистість, суб’єкт, суб’єкт діяльності, суб’єктність, особистість як суб’єкт життєвого шляху, субособистості.

Проведен теоретический анализ соотношения категорий “личность” и “субъект”, определен характер взаимосвязи между личностью и субъектом деятельности. Выделены четыре направления разработки и применения категории “субъект”. Сделан вывод: различие между личностью и субъектом заключается в том, что субъект отношений воспринимается как единое активное целое, зато личность – как сложная, многоуровневая система, структура которой формируется иерархией мотивов и действий; следовательно, мы относимся к человеку как к одному и тому же субъекту, а реально имеем дело с разными субличностями; отсюда нетождественность этих понятий.

Ключевые слова: личность, субъект, субъект деятельности, субъектность, личность как субъект жизненного пути, субличности.

Theoretical analysis of correlation of categories “personality” and “subject” is conducted in the article. The character of interconnection between personality and subject of activity is defined. Four directions of development and application of category “subject” are identified. It is concluded that the difference between the two categories is that the subject of relations is perceived as a unique active unity, while personality is a complex multilevel system, which has structure formed by the hierarchy of motives and actions. Therefore a person is perceived, as a single subject, while in fact we deal with different subpersonalities. Thus, these concepts are not identical.

Key words: personality, subject, subject of activity, subjectivity, personality as a subject of life way, subpersonalities.

Проблема. У ході теоретичного аналізу особистості керівника як суб'єкта управлінської діяльності ми зіткнулися з проблемою співвідношення понять “особистість” і “суб'єкт”. З'ясувалося, що провідні вітчизняні і зарубіжні психологи також неодноразово зверталися до питання визначення дефініцій та їх співвідносності. Тож нас цікавило насамперед таке:

Чи є ці категорії в соціальній психології рівнозначними?

Чи може особистість існувати окремо від суб'єкта – і навпаки?

А може, ці визначення взагалі мають абстрактний характер: особистість і суб'єкт – це всього-навсього віртуальні конструкти, які не можуть існувати без людини?

Спробуємо з'ясувати зміст виділених соціально-психологічних категорій, розглянувши поставлені питання в теоретичному аспекті.

Мета статті: провести теоретичний аналіз категорій “особистість” і “суб'єкт діяльності”, визначити характер взаємозв'язку між ними.

Дискусії про зміст поняття “суб'єкт” дали змогу окреслити чотири напрями розроблення і застосування цієї категорії в психології, що мають у цілому загальний методологічний характер.

Перший напрям пов'язаний з подоланням безсуб'єктного розуміння діяльності і діяльнісного підходу, що впродовж тривалого часу домінувало у вітчизняній психології. Так, С. Л. Рубінштейн ще в рукописах 1920-х років зауважував, що діяльність не здійснює “сама себе”. Проте О. М. Леонт'єв, зосередившись на внутрішній схемі діяльності, випустив з уваги її суб'єкта, хоч для позначення останнього і вживав за потреби відповідне слово (навіть не термін).

Другий напрям полягає в розробленні і конкретизації поняття особистості як суб'єкта життєвого шляху; *третій* стосується власне тлумачення понять особистості і суб'єкта (як принципово тотожних або таких, що відрізняються); *четвертий* ставить за мету виявлення

самоорганізації, самореалізації та інших форм психічної організації (суб'єкт психічної діяльності), розроблення понять особистісної активності, виявлення її інтегральної сутності, а відтак уточнення співвідношення понять “особистість” і “суб'єкт”.

У межах *першого* напряму, значною мірою завдяки працям С. Л. Рубінштейна [1; 2], Б. Г. Ананьєва [3], Д. М. Узнадзе, було доведено, що діяльність не є сутністю, яка сама себе здійснює за допомогою іманентних рушійних сил у вигляді цілей і мотивів. Вона здійснюється суб'єктом, який свідомо і довільно внутрішню самоорганізацію (психічні процеси, стани, мотиви, здібності) приводить у відповідність до тих зовнішніх завдань, які він сам ставить і виділяє із сукупності об'єктивних умов та вимог реальної діяльності, оскільки остання має об'єктивний суспільно необхідний характер [3].

Суб'єктно-діяльнісний принцип радикально змінив саме розуміння діяльнісного підходу. Отож суб'єкт:

- здійснює самоорганізацію своїх психічних та особистісних можливостей, здібностей;

- організовує “час – простір”, в якому зв'язуються, координуються його внутрішні (психічна, особистісна) активність і об'єктивна організація реальної діяльності, – це його суб'єктний спосіб здійснення діяльності, що відповідає внутрішнім і зовнішнім умовам;

- об'єктивно перетворює (у праці, професії) задані умови і вимоги діяльності задля отримання об'єктивно оптимального і суб'єктивно прийняттого, тобто такого, що задовольняє, результату.

Функціонування особистості як суб'єкта діяльності охоплює природні, психічні, особистісні умови та інші складові (до числа останніх належать здібності, мотиви, воля тощо). Тобто йдеться про соціальні умови і вимоги діяльності (нормативні та інші аспекти праці), по-перше; способи організації цієї діяльності самою людиною – діяльності як праці, по-друге; і, нарешті, професії – по-третє.

Свою власну структуру, “логіку”, архітектоніку (співвідношення здібностей, потреб і т. ін.) особистість вибудовує і погоджує з вимогами праці, професійної діяльності.

Завдяки *другому* напряму було подолано методологію феноменологічного, описового вивчення життєвого шляху як незалежного від особистості неминучого проходження його етапів, періодів і криз (Ш. Бюлер, Е. Еріксон та ін.), а також розроблено теорію, філософсько-методологічні засади якої сформулював свого часу С. Л. Рубінштейн. Це теорія особистості як суб'єкта життєвого шляху, згідно з якою і напрям, і спосіб, і стратегія життя визначаються суб'єктом [2]. Ця теорія увібрала в себе найбільш перспективні ідеї Б. Г. Ананьєва про життєвий цикл, інтегрувавши їх з поняттями суб'єкта діяльності, суб'єкта пізнання, суб'єкта спілкування [3].

У психології, починаючи з 1960-х років, поняття “суб’єкт” стає широковживаним. Його застосовують для позначення колективу в соціальній психології (див. праці А. Л. Журавльова [5]), конкретизують у спеціальних поняттях суб’єкта діяльності і суб’єкта життєвого шляху (наприклад, К. О. Абульханова [4]). Отже, у науковому плані це початок переходу від феноменологічного, констатувального, описового способу пізнання до пояснювального, коли йдеться про пізнання людини як об’єкта в його специфічній якості суб’єкта.

У межах *третього* напрямку дискусії про співвідношення понять “особистість” і “суб’єкт” склалися три основні підходи. Згідно з Л. І. Анциферовою [6], яка зіставляє поняття особистості не з поняттям суб’єкта, а з поняттям суб’єкта діяльності, перше значно ширше, оскільки діяльність не вичерпує всієї особистості (про це ж в 20-ті роки писав С. Л. Рубінштейн). На думку А. В. Брушлинського [7], який дотримувався загальнометодологічної позиції, категорія суб’єкта охоплює і особистість, і групу (колектив), і суспільство (що також, зауважимо, справедливо, якщо дотримуватися її методологічного змісту). Але водночас виявляється, що особистість спочатку є суб’єктом. Таке ототожнення понять, на наш погляд, унеможливило розкриття їхньої якісної специфіки (крім того, навряд чи можна на даному конкретному рівні вважати суб’єктом пасивну, із затримкою розвитку дитину).

У контексті цього ж напрямку Л. І. Анциферова виявляє своєрідну імпліцитну дискусію (точніше суперечність) між визнанням й активним розробленням категорії суб’єкта в зарубіжній психології і вкрай слабким інтересом до цієї категорії у вітчизняній. Безумовно, визнаючи, що термін “суб’єкт” часто використовується в зарубіжній психології і що цілий ряд характеристик особистості, що даються зарубіжними психологами, розкривають його активний, раціональний зміст, ми не можемо погодитися з першим твердженням (воно фактично неправомірне) і вважаємо, що виявлення активності, самозвеличення (Его) й зрілості особистості і навіть визнання досягнення нею вищого рівня розвитку ще не говорить про правомірність визначення її як суб’єкта [6].

Розкриваючи *четвертий* напрям дискусії, слід зазначити, що введене поняття суб’єкта психічної діяльності мало спеціальний, конкретний характер і розкривало наявність центру психічної діяльності, який самоорганізується, саморегулюється, і не заперечувало наявності в психічній організації об’єктивних, незалежних від суб’єкта закономірностей. Це конкретне поняття служило спростуванням методологічного уявлення про психіку як статичну ієрархічну систему, співвідношення рівнів якої задано раз і назавжди для всіх і кожного.

Зародження суб’єктної парадигми в психології, не завершившись її чітким методологічним обґрунтуванням як парадигми, стало

передумовою для виникнення знання нового типу – *акмеології*, яка тільки й могла виникнути на основі нової наукової парадигми. Акмеологія як науково-практичне знання народилася саме тому, що її об'єктові, яким є суб'єкт, властиво перебувати не тільки в статичному наявному стані, який фіксується в дослідженні, а й самому визначати зміну та розвиток своєї суті і здійснювати це реально – практично. Причому це не просто зміна і розвиток, а самоудосконалення, тобто досягнення нового, вищого рівня. Ця парадигма потребувала обґрунтування нової системи специфічних методологічних принципів акмеології і нового способу визначення її предмета – шляхом його моделювання [8].

Першим, вихідним положенням і для психології, і для акмеології є необхідність розрізнення понять “особистість” і “суб'єкт”. Особистість постає як суб'єкт, стає суб'єктом, не будучи ним спочатку. Для визначення якості суб'єкта потрібні кожного разу певні критерії: суб'єкт діяльності вимагає одних, суб'єкт спілкування – інших. Але якщо Б. Г. Ананьєв мав на увазі, що раз здійснюється діяльність, особистість тим самим уже може бути названа її суб'єктом, то на сучасному етапі розроблення категорії суб'єкта діяльності слід було б ввести критерії, згідно з якими один спосіб її здійснення дає підстави говорити про суб'єктний характер, а інший – ні (пасивний, виконавський, такий, що дає суб'єктивно незадовільний результат і об'єктивно непридатний продукт). Якщо в діяльності не відбувається розвиток особистості, некоректно говорити про неї як суб'єкт цієї діяльності. Результатом діяльності, здійсненої особою як суб'єктом, і є її новоутворення, розвиток її здібностей. Ці критерії вивчає і розробляє акмеологія у сфері організації професійної діяльності (А. О. Деркач, Є. О. Климов, В. Г. Зазикін, А. К. Маркова та ін.). Розроблено їх на кафедрі акмеології і психології професійної діяльності Федерального державного навчального закладу (РФ) науковим колективом під керівництвом А. О. Деркача і розкрито в таких поняттях, як “алгоритм діяльності”, “професійна культура”, “компетентність”, “оптимальне використання психологічних і особистісних ресурсів”, “особистісно-психологічне і професійне забезпечення діяльності”. Довільно, відповідно до потреб регулюючи свої психічні особливості, особистість тим самим забезпечує регуляцію своїх дій, учинків, які так само цілеспрямовано змінюють об'єктивну дійсність, реальні ситуації.

Ананьєвське поняття “суб'єкт спілкування” реалізується в безлічі конкретних дослідницьких напрямів, підходів (О. О. Бодальов та ін.) [9]. Інтерацію вивчають у контексті розроблення управлінського підходу (А. О. Деркач [8] та ін.) у різних системах, де поняття суб'єкта пов'язане з принципом оптимізації управлінських рішень, їхньої оптимальної реалізації, способів взаємодії всередині спеціальних груп (команд) і вирішуваних ними завдань у різних сфе-

рах соціального життя суспільства [10]. Поняття спілкування в сучасній акмеології охоплює і уявлення про спільноту як єдиного суб'єкта, перед яким постають завдання її оптимальної конструктивної організації. Саме поняття “організація” (в інструментальному сенсі) сьогодні розглядають в акмеології (на відміну від американської моделі) з позицій суб'єктного підходу, що враховує і етапи, і рівні її розвитку, і вирішувані на цьому шляху суперечності.

Під кутом зору означеної нами проблеми важливо виділити дві характеристики суб'єктності. *По-перше*, це готовність до непередбачуваних, спонтанних дій, готовність зробити щось “просто так”, а не “тому що” (згідно з О. Г. Асмоловим [11]). У цьому випадку людину не просто “оцінити” і головне – складно сказати про неї, що вона “коштує стільки-то і стільки-то”, тобто складно визначити її “продажну ціну”. *По-друге*, справжній суб'єкт здатний на рефлексію своїх відповідальних дій і всього свого життя, тобто про особу можна сказати, що вона є водночас суб'єктом свого щастя, лише тоді, коли вона здатна на постійні роздуми про саму себе і свої вчинки. Адже якщо людина навіть не прагне хоч якось осмислити свої дії і знайти в них певний особистий сенс, то тоді не вона виконуватиме дію, а сама “дія здійснюватиметься над нею”, – зазначав Е. Фромм, розмірковуючи про “суб'єкта діяльності” і намагаючись розмежувати зовнішню і внутрішню активність [12].

Як зазначають В. І. Слободчиков і Є. І. Ісаєв, саме феномен рефлексії є “центральною феноменом людської суб'єктивності”. При цьому саму рефлексію людини вони тлумачать як “специфічну людську здатність, яка дозволяє їй зробити свої думки, емоційні стани, свої дії і відносини, узагалі всю себе предметом спеціального розгляду (аналізу й оцінювання) і практичного перетворення (аж до самопожертвування в ім'я високих цілей і смерті “за други своя”) [13, с. 78].

Цікаві роздуми про розвиток суб'єктності та особистості належать В. А. Петровському – авторові мультисуб'єктної теорії особистості [14]. “Чи розвивається особистість? – запитую В. А. Петровський. – Блюзнірський сумнів виникає у зв'язку з тим, що без іншої людини ніякий особистісний розвиток індивіда, очевидно, не відбувається. Людина включена в іншу людину і через цю включеність розвивається як особистість”. Розвиток особистості – це становлення цілісності в чотирьох основних формах суб'єктності: суб'єкт вітального ставлення до світу (“Природа”); суб'єкт наочного ставлення до світу (“Наочний світ”); суб'єкт спілкування (“Світ людей”); суб'єкт самосвідомості (“Я сама”). Людина належить до всіх цих “світів”, але їх значущість для людини змінюється на кожному етапі її розвитку [там само, с. 232].

У ході розвитку суб'єкт психічної активності є утворенням єдиним, цілісним і неподільним, яке не може бути в онтологічному

сенсі подвоєним, роздвоєним і розтиражованим. Психоенергетичне джерело суб'єктної активності – суперечність між субстанціальним змістом, закладеним у суб'єктному ядрі, і реальними психобіологічними і психосоціальними умовами здійснення цієї сутності. Отож, на переконання В. О. Татенка, має йтися “не про виникнення суб'єктної психічної активності в дошкільному, молодшому шкільному, підлітковому або якомусь іншому віці, а про її генетичні рівні і форми. Причому на кожному з етапів онтогенезу індивід виступає як цілісний суб'єкт психічної активності певного рівня розвитку. Інакше кажучи, суб'єкт завжди є (має себе), “наявний” і завжди перебуває в стані самостановлення, самовдосконалення і саморозвитку” [15 с. 257]. Дослідник вважає, що до етапу повноліття “самопрокидаються” всі субстанціальні інтуїції суб'єктного ядра; долучаються до розвитку всі відповідні їм суб'єктні механізми психічної активності; “новоутворюються” всі основні психічні функції.

Суб'єкт – не щось пасивне, що тільки сприймає дії ззовні і переробляє їх способом, похідним від його “природи”, а носій активності, тобто індивідуальність, що самостверджується. *Суб'єктність* – це єдність індивідуально-особистісних властивостей людини: не можна утверджувати своє самозвеличення, не будучи виділеним із середовища; але також не видається можливим конструктивне самоствердження без ідентифікації із середовищем.

Повертаючись до особистісно-суб'єктних відносин, хочемо наголосити на тому, що особистість і суб'єкт є абстракціями і штучними конструкціями. Насправді ми завжди маємо справу з реальною людиною. Утім, хоч це й абстракції, але існують закономірності. Наприклад, діяльність, у якій відбувається їх розвиток (якщо вона повноцінна), повинна мати структуру: мета – планування – дія – аналіз – рефлексія. Ця структура виробляється в ході діяльності суб'єкта, але, власне кажучи, у будь-якій критичній життєвій ситуації особистість діє за цим “планом”. Або ця критична ситуація не вирішується, якщо випадає якась ланка.

На наш погляд, відмінність між особистістю і суб'єктом полягає в тому, що суб'єкт відносин сприймається як єдине активне ціле (і не більше того!), тоді як особистість – складна, багаторівнева система, структура якої формується ієрархією мотивів і діяльностей. Ми сприймаємо людину як одного і того ж суб'єкта, а реально маємо справу з різними субособистостями. Отож ці поняття далеко не тотожні.

Висновок. Проблему суб'єкта слід вирішувати з позицій загальної психології особистості, соціальної психології та акмеології, які наразі перебувають у стадії поступального розвитку. Якщо суб'єктом є особистість, то це означає, що психологічні механізми і закономірності її розвитку та буття направляють формування і функціонування суб'єкта. Функції особистості як особливого рівня

психічного відзеркалення і регуляції є тим “ключем”, за допомогою якого відкриваються “секрети” психології суб’єкта. Тому без створення цілісного уявлення про особистість залишається тільки мріяти про скільки-небудь плідне вирішення проблеми суб’єкта. Пошукові вирішення психологічної проблеми суб’єкта має передувати обговорення “наріжних” методико-теоретичних положень загальної психології особистості. Суб’єкт черпає смислові підстави для своєї діяльності з контексту взаємодії із життєвим світом. Із цього приводу В. М. Сагатовський справедливо зазначає, що “життєві сенси, або ключові цінності суб’єкта (суспільства, групи, особистості), відповідають на запитання, заради чого здійснюється ця діяльність. Їх можна охарактеризувати як такі цілі (вищі цілі), що в даній системі не є засобами, вони виконують функцію кінцевої підстави вибору тих предметів, засобів, способів, які й утворюють цілісну діяльність. Щодо діяльності вони є системотвірними [16, с. 144].

Література

1. *Рубинштейн С. Л.* Бытие и сознание. О месте психического во всеобщей взаимосвязи явлений материального мира / С. Л. Рубинштейн. – М. : Изд-во АН СССР, 1957. – 328 с.
2. *Рубинштейн С. Л.* Избранные философско-психологические труды. Основы онтологии, логики и психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Наука, 1997. – 463 с.
3. *Ананьев Б. Г.* Психология и проблемы человекознания / Б. Г. Ананьев. – М. : Ин-т практ. психологии ; Воронеж : МОДЭК, 1996. – 384 с.
4. *Абульханова К. А.* О субъекте психической деятельности / К. А. Абульханова. – М. : Наука, 1973. – 287 с.
5. *Журавлев А. Л.* Психология управленческого взаимодействия (теоретические и прикладные проблемы) / А. Л. Журавлев. – М. : Ин-т психологии РАН, 2004. – 476 с.
6. *Анциферова Л. И.* Психологическое учение о человеке: теория Б. Г. Ананьева, зарубежные концепции, актуальные проблемы / Л. И. Анциферова. – М. : Наука, 1998. – 124 с.
7. *Брушлинский А. В.* Субъект: мышление, учение, воображение / А. В. Брушлинский. – Изд. 2-е, испр. – М. : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2003. – 408 с.
8. *Деркач А. А.* Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека. Кн. 2. Акмеологические основы управленческой деятельности / А. А. Деркач. – М. : РАГС, 2000. – 536 с.
9. *Бодалев А. А.* Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения / А. А. Бодалев. – М. : Флинта : Наука, 1998. – 296 с.
10. *Синягин Ю. В.* Комплексная диагностика и оценка управленческого персонала : монография / Ю. В. Синягин. – М. : Изд-во РАГС, 2009. – 68 с.
11. *Асмолов А. Г.* Психология личности: принципы общепсихологического анализа / А. Г. Асмолов. – М. : Смысл, Академия, 2002. – 416 с.
12. *Фромм Э.* Иметь или быть? / Э. Фромм. – М. : Прогресс, 1990. – 336 с.

13. *Слободчиков В. И.* Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности : учеб. пособ. для вузов / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М. : Школа-Пресс, 1995. – 486 с.
14. *Петровский В. А.* Личность в психологии: парадигма субъектности / В. А. Петровский. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1996. – 386 с.
15. *Татенко В. А.* Психология в субъектном измерении / В. А. Татенко. – К. : Просвита, 1996. – 404 с.
16. *Сагатовский В. Н.* Философия развивающейся гармонии (философские основы мировоззрения). Ч. 1. Введение : философия и жизнь / В. Н. Сагатовский. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 1997. – 222 с.

© Савельева В. С.

ДО ПИТАННЯ ПРО ІСТОРІОГРАФІЧНІ МОДЕЛІ СУЧАСНОЇ ІСТОРІКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

М. М. Скорик, м. Київ

Статтю присвячено оглядові, аналізу та зіставленню підходів до вивчення дисциплінарної історії, розроблених в історії (філософії) науки, в історії психології та в її історіографії. За результатами зіставлення цих трьох груп підходів визначено загальну специфіку стратегій історіюписання, продекларованих істориками вітчизняної психології. Крім того, з'ясовано і систематизовано підсумки сучасних історіографічних дискусій у галузі історії психологічної науки, розглянутих як рамкові можливості аналізу дисциплінарного історіюписання.

Ключові слова: історіографія, історія науки, історіографічна стратегія, позитивізм, постпозитивізм.

Статья посвящена обзору, анализу и сопоставлению подходов к изучению дисциплинарной истории, разработанных в истории (философии) науки, в истории психологии и в ее историографии. По результатам сопоставления этих трех групп подходов определена общая специфика стратегий историописания, декларируемых историками отечественной психологии. Кроме того, выяснены и систематизированы итоги современных историографических дискуссий в области истории психологической науки, рассмотренных как рамочные возможности анализа дисциплинарной истории.

Ключевые слова: историография, история науки, историографическая стратегия, позитивизм, постпозитивизм.

The article contains review, analysis and comparison of approaches of studying disciplinary history, developed within history (philosophy) of science, in history of psychology and in its historiography. The general specificity of the historiographic strategy declared by historians of domestic psychology is defined based on the results of comparison of these three groups of approaches. Also the results of modern historiographic discussions